

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات
دپارتمنت تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

ارزش ها و روش های تربیتی در سوره عنکبوت

رساله ماستری

محصل: فخرالدین "قاسمی"

استاد رهنما: دکتور فصیح الله "عبدالباقی"

سال 1401 هـ ش - 1444 هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات
دپپارتمنت تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

ارزش ها و روش های تربیتی در سوره عنکبوت

رساله ماستری

محصل: فخرالدین "قاسمی"

استاد رهنما: دکتور فصیح الله "عبدالباقی"

سال 1401 هـ ش - 1444 هـ ق

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت تفسیر و حدیث

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترم فخرالدین ولد قطب الدین ID: SH-MST-97-412 محصل دور چهارم تفسیر و حدیث که

رساله ماستری خویش را زیر عنوان: ارزش ها و روش های تربیتی در سوره عنکبوت

به روز یکشنبه تاریخ ۱۴ / ۱۲ / ۱۴۰۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس

بررسی هیات تحکیم مستحق ۸۵ (نمره به عدد) عزت دین (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم :

نمبره	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور عبدالباری حمیدی	عضو هیات	
۲	دکتور محمد عارف عطانی	عضو هیات	
۳	دکتور فصیح الله عبدالباقي	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

..... معاون علمی

..... آمر بورد ماستری

خلاصه بحث

این پایان نامه پیرامون موضوعات تربیتی یکی از سوره های قرآن زیر عنوان «ارزش ها و روش های تربیتی در سوره عنکبوت» نگاشته شده است. قرآنکریم کتاب رهنما و تربیت انسان هاست که هر سوره آن، شامل مباحث تربیتی می باشد و سوره عنکبوت یکی از سوره هایی است که بیشتر موضوعات تربیتی فردی و اجتماعی را به بحث گرفته است.

بدین منظور در پایان نامه هذا سعی و تلاش نموده ام تا تمام ارزش ها و روش های تربیتی که در سوره عنکبوت، صراحتاً و یا اشارتاً بدان ها تذکر داده شده، را به بحث و بیان گرفته، و هر یک از ارزش های تربیتی آن را با ذکر آیات و احادیث پیامبر صلی الله علیه وسلم به بحث و تحقیق بگیرم و همچنان هر یک از آن روش ها را با ذکر مثال های آن در خود سوره بحث نمایم.

بطور خلاصه این پایان نامه شامل موضوعات ذیل است:

1- معرفی سوره عنکبوت و واژه های عنوان بحث، که این موضوع را در فصل اول به عنوان واکاوی بحث و مقدمه برای بحث ذکر نموده ام.

2- در فصل دوم، ارزش های تربیتی در سوره عنکبوت را بحث نموده ام، ارزش های تربیتی سوره عنکبوت را به دو نوع تقسیم نموده ام، ارزش های تربیتی فردی، که بیشتر مربوط فرد می شود. و ارزش های تربیتی اجتماعی، که بیشتر مربوط اجتماع می شود. هر یک از این ارزش ها را بطور تفصیلی به بحث و تحقیق گرفته ام.

3- در فصل سوم، روش های تربیتی در سوره عنکبوت را به بحث گرفته ام، که درین قسمت، پنج نوع روش تربیتی را ذکر کرده ام، روش داستانی یا روش قصه و حکایت، روش ضرب المثل، روش موعظه وی، روش محاوره وی، روش ترغیبی و ترهیبی، هر کدام این روش های با مثال های آن در سوره عنکبوت به بحث و بیان گرفته ام.

در پایان هم نتیجه گیری از تحقیق نموده و با پیشنهادات ضروری، رساله را خاتمه بخشیده ام. و در اخیر چهار نوع فهرست (فهرست آیات، فهرست احادیث، فهرست اعلام، فهرست مراجع و مصادر) را ذکر نموده ام.

واژه های کلیدی: ارزش، روش، سوره، تربیت، عنکبوت.

فهرست عناوین

صفحات

عناوین

Error! Bookmarkمقدمه

not defined.

Error! Bookmark not defined.....الف: بیان موضوع

Error! Bookmark not defined.....ب: اهمیت موضوع

Error! Bookmark not defined.....ج: اسباب اختیار موضوع

Error! Bookmark not defined.....د: سوالهای اصلی تحقیق

Error! Bookmark not defined.....ه: سوالهای فرعی تحقیق

Error! Bookmark not defined.....و: پیشینه تحقیق

Error! Bookmark not defined.....ز: روش تحقیق

Error! Bookmark not defined.....ح: اهداف تحقیق

Error! Bookmark not defined...ط: مشکلات تحقیق(محدودیت های تحقیق)

Error! Bookmark not defined.....ی: خطه وپلان تحقیق

فصل اول

مباحث مقدماتی

Error! Bookmark not defined.....مبحث اول: مفهوم شناسی

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: تعریف ارزش

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: تعریف روش

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: تعریف تربیت

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: تعریف سوره

Error! Bookmark not defined.....مبحث دوم: معرفی سوره عنکبوت

- Error! Bookmark not defined.....** مطلب اول: وجه تسمیه سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب دوم: تعداد آیات سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب سوم: سبب نزول سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined....** مطلب چهارم: مکان نزول سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined....** مطلب پنجم: ترتیب نزولی سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب ششم: محور سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined....** مطلب هفتم: ویژه گی های سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined.** مطلب هشتم: ارتباط سوره عنکبوت با سوره های ماقبل و مابعد
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب نهم: فضیلت سوره عنکبوت

فصل دوم

ارزش های تربیتی در سوره عنکبوت

- Error! Bookmark not defined.** مبحث اول: ارزش های تربیت فردی در سوره عنکبوت
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب اول: ایمان و عمل صالح
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب دوم: تقوا
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب سوم: نماز و اثرات آن
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب چهارم: شکر
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب پنجم: صبر
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب ششم: صدق
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب هفتم: مجاهدت و محاسبه نفس
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب هشتم: زهد
- Error! Bookmark not defined.....** مطلب نهم: علم

مطلب دهم: ذکر Error! Bookmark not defined.

مطلب یازدهم: توکل Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: ارزش های اجتماعی در سوره عنکبوت. Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: نیکی بر والدین Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دعوت Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: هجرت Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: جهاد Error! Bookmark not defined.

فصل سوم

روش های تربیتی در سوره عنکبوت

مبحث اول: روش داستانی Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: روش ضرب المثل Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم: روش ترغیبی و ترهیب Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مثال های روش تربیتی ترغیبی .. Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: مثال های روش تربیت ترهیبی ... Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم: روش موعظه وی Error! Bookmark not defined.

مبحث پنجم: محاوره وی Error! Bookmark not defined.

نتیجه گیری 10

پیشنهادات 12

فهرست آیات قرآنی Error! Bookmark not defined.

فهرست احادیث Error! Bookmark not defined.

فهرست اعلام Error! Bookmark not defined.

13 فهرست مصادر و مراجع

Error! Bookmark not defined..... Summary of the discussion

نتیجه گیری

اسلام دین اخلاق و تربیت است، قرآن کتاب تربیت است، احادیث رسول الله صلی الله علیه وسلم مقالات و کتاب هایی از تربیت هستند، در مجموعه هر یک از منابع دینی خویش را که مطالعه نماییم در میابیم که هر کدام شان به نوبه خود از تربیت بحث هایی دارند، سوره عنکبوت هم یکی از سوره هایی است که الله متعال درین سوره به بحث و بیان نکات تربیتی فردی و اجتماعی پرداخته است که در این پایان نامه به بحث هر کدام آنها و روش های تربیتی سوره عنکبوت، به صورت تفصیلی تحقیق نموده ام، که از لابلای بحث خویش به نتایج ذیل نایل می شویم:

- 1- سوره عنکبوت را از آن جهت بنام عنکبوت یاد می کنند که درین سوره لفظ عنکبوت ذکر شده است.
- 2- سوره عنکبوت، مکی بوده و موضوع اصلی آن اصول عقیده است و این سوره نیز مانند سایر سوره های مکی دیگر به اثبات اصول عقیده می پردازد که عبارت از توحید، رسالت، بعث (زندگی دوباره) و جزاء است.
- 3- الله متعال در سوره عنکبوت، ارزش های تربیتی را به روش های مختلف بیان نموده است که از لابلای هر روش آن، درس های زیادی را انسان می تواند اخذ کند.
- 4- مربیان و دعوتگران از روش های تربیتی سوره عنکبوت می توانند در دعوت شان استفاده نمایند، که یک بار از روش داستانی استفاده کنند، یکبار از روش ضرب المثل، بار دیگر از روش عقوبتی و بار دیگر از روش ترغیبی و ترهیبی، که استفاده از روش های مختلف در دعوت سبب می شود تا مردم از دعوت وی متأثر شده و تغیر نمایند.
- 5- در سوره عنکبوت، دو نوع ارزش تربیتی بیان شده است، یکی ارزش های که مربوط فرد می شود و دیگر ارزش های که مربوط اجتماع می شود.
- 6- سوره عنکبوت می خواهد ما را انسانی تربیت کند که هیچ گونه نارامی در درون خود نداشته باشیم و برادرانه در جامعه زندگی نماییم قسمی که همه گی را نیک فکر کنیم و گمان بد در مورد هیچ کسی نداشته باشیم.
- 7- سوره عنکبوت برای ما می فهماند که مسلمان باید در جستجوی علم باشد.
- 8- سوره عنکبوت برای ما برخی از آداب اجتماعی را بیان نموده است که در نظر گرفتن این آداب به هر فرد مسلمان لازم و ضروری است، مثل: نیکی بر والدین، دعوت، هجرت و جهاد.

9- الله متعال در سوره عنكبوت موضوعات معنوی که باعث پاکی انسان می شود را بیان می نماید
مثل، زهد، صبر، توکل و ذکر و غیره.

پیشنهادات

در اخیر این پایان نامه که روی ارزش ها و روش های تربیتی در سوره عنکبوت بحث شد، می خواهم پیشنهاداتی داشته باشم، قسمیکه سوره عنکبوت را تا این دم خواندیم، دیدیم که این سوره حاوی نکات تربیتی زیادی است که همه متیقن هستیم که اگر این نکات تربیتی را خود و جامعه ما عملی نماییم، حتما به کامیابی دنیوی و اخروی نایل می شویم، بناء چند پیشنهاد بطور خلاصه دارم:

- 1- از تمام دعوتگران و مربیان و استادان می خواهم که سوره عنکبوت را در دعوت و تدریس خویش و برنامه های دعوتی شان اساس قرار داده و رسالهء دعوتی در پرتو این سوره ترتیب دهند.
- 2- از پوهنتون ها می خواهم که در پژوهش های محصلان کار بیشتر پیرامون روشگافی مطالب این سوره نمایند.
- 3- از وزارت اطلاعات و فرهنگ، مخصوصا از بخش نشرات و تلویزیون ها می خواهم که موضوعات تربیتی این سوره را برای مردم به نشر برسانند.
- 4- از وزارت حج و اوقاف می خواهم، در عناوینی که برای خطبای مساجد جامع می دهند، مطالب این سوره را نیز بگنجانند تا مردم از آن آگاهی حاصل نمایند.
- 5- از اکادمی علوم و در مجموع از تمام علمای جید کشور خواستارم تا کتبی را که علما به زبان عربی در مورد سوره عنکبوت نوشته اند، به زبان دری و پشتو ترجمه نمایند.

فهرست مصادر و مراجع

قرآنكريم

1. ابن البيع، أبو عبد الله الحاكم محمد بن عبد الله بن محمد بن حمدويه بن نُعيم بن الحكم الضبي الطهماني النيسابوري. (1990/1411). المستدرک علی الصحیحین. تحقق: مصطفى عبد القادر عطا، چاپ اول، بيروت، دار الكتب العلمية.
2. ابن الجوزي؛ عبد الرحمن بن علي بن محمد الجوزي القرشي البغدادي، أبو الفرج. فنون الأفتان في عيون علوم القرآن، تحقيق: حسن ضياء الدين عتر، ناشر: دار البشائر الإسلامية. ص 298 المحقق: حسن ضياء الدين عتر.
3. أبو بكر بن أبي شيبة، عبد الله بن محمد بن إبراهيم بن عثمان بن خواستي العبسي. چاپ اول، (1997) . مسند ابن أبي شيبة. محققين: عادل بن يوسف العزازي و أحمد بن فريد المزيدي. ناشر: دار الوطن، رياض.
4. أبو عبد الله أحمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن أسد الشيباني. چاپ اول، (1421) . مسند الإمام أحمد بن حنبل. محقق: شعيب الأرنؤوط - عادل مرشد، و ديكران. ناشر: مؤسسة الرسالة. مسند عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب.
5. ابى عبدالله محمد ابن احمد الانصارى القرطبى. تفسير القرطبي الجامع لاحكام القرآن. مكتبة رشيدية. سركى رود، كويته الباكستان.
6. امينى، ابراهيمى. (ب، ت) . اسلام و تعليم و تربيت. انتشارات احسان، تهران.
7. آقامحمدى، مرتضى. (1396) . سيد قطب كيست؟ ناشر: مؤسسه مطالعات راهبردى اسلام معاصر.
8. بخاري، أبو عبد الله محمد بن إسماعيل بن إبراهيم بن المغيرة الجعفي، محقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، (1422هـ ق) . چاپ اول، الجامع المسند الصحيح المختصر من أمور رسول الله صلى الله عليه وسلم وسننه وأيامه = صحيح البخاري. ناشر: دار طوق النجاة.
9. البيهقي، أحمد بن الحسين بن علي بن موسى الخُسرَوُجَردي الخراساني، أبو بكر. چاپ اول، (2003) . شعب الإيمان. تحقيق: الدكتور عبد العلي عبد الحميد حامد. ناشر: مكتبة الرشد للنشر والتوزيع، رياض و دار السلفية، شهر بومباي هند.
10. ترمذى، محمد بن عيسى أبو عيسى سلمى، تحقيق: أحمد محمد شاکر، (ب، ت) . الجامع الصحيح سنن الترمذى، ناشر: دار إحياء التراث العربي، بيروت.

11. الحلبي، نورالدين محمد عتر. (1993). علوم القرآن الكريم. دمشق: مطبعة الصباح.
12. الحنبيكه، عبدالرحمن حسن بن ابى بكر الاخلاق اسلاميه واسسها. ناشر: دار إحياء التراث العربي، بيروت.
13. الدارمي، أبو محمد عبد الله بن عبد الرحمن بن الفضل بن بهرام بن عبد الصمد، التميمي السمرقندي. چاپ اول، (1412). مسند الدارمي المعروف بـ (سنن الدارمي). تحقيق: حسين سليم أسد الداراني. ناشر: دار المغني للنشر والتوزيع، المملكة العربية السعودية.
14. دكتور عبدالكريم زيدان. اصول دعوت. نشر احسان، تهران.
15. رازى، الإمام العالم العلامة والحبر البحر الفهامة فخر الدين محمد بن عمر التميمي. چاپ اول، (2000). تفسير كبير. ناشر: دار الكتب العلمية، بيروت.
16. زين الدين محمد المدعو بعبد الرؤوف بن تاج العارفين بن علي بن زين العابدين الحدادي (متوفى: 1031هـ). چاپ اول، (1410). التوقيف على مهمات التعاريف. ناشر: عالم الكتب 38 عبد الخالق ثروت-القاهرة.
17. سيد جعفر بن سيد اسماعيل مدنى البرزنجى. نزهة الناظرين فى مسجد سيد الاولين و الآخرين.
18. سيدقطب، چاپ دوم، (1389هـ ش). تفسير فى ظلال القرآن، مترجم: دكتور مصطفى خرم دل، ناشر: احسان، كتابخانه ملى ايران، تهران.
19. سيوطى، الإتقان فى علوم القرآن. ناشر: دار إحياء التراث العربي، بيروت.
20. شكوهى، غلام حسن. (1367). تعليم و تربيت و مراحل آن. ناشر: آستان قدس رضوى، تهران.
21. الشيخ ابى ذكريا رستمى. التفسير احسن الكلام. ناشر: مكتبه فريديه، محله جنگى پشاور.
22. شيخ التفسير حضرت مولانا حسين على رحمة الله عليه. جواهر القرآن. المكبة السعديه محله جنگى پشاور.
23. عسقلاني، أبو الفضل أحمد بن علي بن محمد بن أحمد بن حجر، محقق: عبد العزيز بن عبد الله بن باز و محب الدين خطيب، (ب، ت). فتح الباري، ناشر: دار الفكر، بيروت.
24. علامه ابن حجر عسقلانى. (1424). فتح الباري شرح الصحيح البخارى. داراكتب العلميه، بيروت، لبنان.
25. فخرالدين رازى. تفسير كبير. درالفكر.

26. فضيله الشيخ محمداكزام الدين بدخشانی. ازهر البيان في تفسير كلام الرحمن چاپ دوم مکتبه اسلاميه غزنی استریت اردو بازار، لاهور، پاکستان.
27. محمد بن محمد عزالی. احیاء علوم الدین، مترجم مؤید الدین محمد خوارزمی به کوشش حسین خدیوچم.
28. محمد بن مکرم بن منظور الأفريقي المصري. چاپ اول، (ب، ت). لسان العرب. ناشر: دار صادر، بیروت.
29. محمد بن یزید أبو عبدالله القزويني. سنن ابن ماجه. محقق: محمد فؤاد عبد الباقي. ناشر: دار الفکر، بیروت.
30. مخلص، عبدالرؤف مخلص. تفسیر انوار القرآن. گزیده از سه تفسیر فتح القدير امام شوکانی ابن کثیر دمشقی، و تفسیر منیر وهبه الزخيلي.
31. مسعود محمدی، (ب، ت). اخلاق اسلامي. ناشر: سایت نوار اسلام.
32. مسعود، جبران. (1986م). چاپ پنجم، الرائد معجم لغوی عصری. ناشر: دار العلم للملايين. بیروت، لب
33. مصطفى ابرهيم، آخردن 1380 هـ ق / 1980 م المعجم الوسيط القايره مطبعه مصر.
34. مصطفى بن حموش. (1423 هـ ق). القيم الإسلامية. ناشر: وزارت اوقاف سعودی.
35. معین، داکتر محمد و داکتر سید جعفر شهیدی. (1377). چاپ دوم، لغت نامه دهخدا. ناشر: موسسه انتشارات و دانشگاه تهران، ایران.
36. معین، داکتر محمد، (۱۳۸۲). چاپ بیستم، فرهنگ معین، ناشر: انتشارات امیر کبیر، تهران
37. مفتی محمد شفیع. تفسیر معارف القرآن. تاج کتب خانه قصه خوانی پشاور.
38. fa. wikipedia. org
39. https/www. almaany. com
40. sunnionline. Us

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af